

Afghansk framtid – och vår

Referat från Akademiens vintersymposium den 16 februari 2012 av Tommy Jeppsson

AKADEMIENS VINTERSYMPOSIUM FÖR innevarande år genomfördes rubricerat datum i Försvarshögskolans stora auditorium, Sverigesalen, under temat ”Afghanistan and beyond”. Det femtiotal åhörare som hörsammat kallelsen fick uppleva ett mycket intressant arrangemang som i kölvattnet ger åtskillig anledning till eftertanke.

Moderator vid symposiet var ledamoten Mats Bergquist, och Akademiens styresman kunde som talare hälsa två av de kallade ledamöterna som talare, nämligen Finlands ambassadör i Kabul Pauli Järvenpää och Dr Dov Zakheim från USA, vilken tidigare bland annat haft uppgiften att inom det amerikanska försvarsdepartementet samordna den civila hjälpen till Afghanistan under åren 2002–2004

Såväl Järvenpää som Zakheim uttryckte, om än från olika utgångspunkter, oro för att kaos och inbördeskrig hotar när Nato från och med 2014 genomför drastiska nedskärningar avseende sin insats i Afghanistan. Sannolikt kommer bland annat specialstyrkor och flygstridskrafter för precisionsbekämpning att finnas kvar i landet även efter det att huvuddelen av förbanden tagits hem till respektive länder.

2014 – år noll för Afghanistan

Ambassadör Järvenpää betonade att år 2014 utgör en kritisk tidpunkt för utveck-

lingen i Afghanistan. Då skall ansvaret för landets säkerhet till övervägande del ha övertagits av afghanerna själva, samtidigt som effekterna av den västliga styrkerekonstruktionen och minskat ekonomiskt utvecklingsstöd börjar ge effekt. Talaren betonade också vikten av att se långsiktigt bortom 2014, då ett säkrare Afghanistan fortsatt kommer att behöva stöd inom snart sagt alla samhällsområden.

Behovet av stöd har bland annat som utgångspunkt en nulägesituation karakteriserad av att en stor procent av befolkningen är illiterat, medellivslängden är omkring 44 år samt att barnadödligheten är hög, en narcoekonomi vars sociala och hälsorelaterade effekter drabbar inte minst västländerna plus en mycket låg medelinkomst per capita. Förbättringar har dock under de senare åren resulterat i höjd medelinkomst, fler barn går i skolan, tillgången på elektricitet har ökat avsevärt, hälsosektorn har genomgått en omfattande förbättring och statliga institutioner, om än inte jämförbara med våra egna, har etablerats, vilka åtminstone till viss del underbygger möjligheterna till ett reellt nationsbyggande och därmed legitimitet för statsmakten.

Järvenpää underströk den ofta kommunicerade uppfattningen att i grunden är den gemene afghanens önskan om fred, ordning/säkerhet och rättvisa, något som

genererar mycket måttlig sympati för talibanerna. Samtidigt är verkligheten den att i talibankontrollerade områden skapas just den grundläggande säkerhet, de rudimentära lagar och ett om än tämligen grymt, så dock rättssystem, som för många människor utgör ett sammantaget bättre alternativ än vad Karzairegimen kan erbjuda.

Lägger man ihop ovan relaterade svårigheter med en ekonomisk situation som under överskådlig framtid kommer att kräva ett omfattande stöd från det internationella samfundet känns Järvänpääs slutord, genom citatet av en amerikansk general: ”The best Afghanistan can now hope for is that it will someday become another boring third world country”, som något vars kärna bedöms innehålla åtskillig realism.

Amerikansk självkritik

Dr Zakheims budskap präglades av den realism som utgår från en från insidan förvärvad kunskap om systemet, i fallet med Washington något som först låter sig göras efter decennier av uppnådd erfarenhet. Hans osminkade huvudbudskap var att USA hade utkämpat ett decennielångt onödigt krig. Av föreläsarens framställning, liksom efterföljande kommentarer och svar på från auditoriet ställda frågor, framkom även att afghanerna varken kan eller vill ta över ansvaret när merparten av de utländska trupperna lämnar landet. Summa summarum en amerikansk strategi som har misslyckats och att det vi nu bevittnar upptakten till är ett ordnat militärt tillbakadragande.

Detta sker i ett USA som är krigstrött, där budgetunderskottet är gigantiskt och där mycket omfattande militära nedskärningar står för dörren. Den nya amerikanska strategin betonar Stillahavsregionen där Kina uppfattas som en allt större utmaning mot

USA:s intressen. Europa anses som jämförelsevis stabilt, något som motiverar en ytterligare reduktion av den amerikanska militära närvaron på vår kontinent. Zakheim förde fram tanken att detta riskerar att destabilisera säkerhetssituationen i Europa.

Att europeisk stabilitet inte är en konstant och därmed kan tas för given var något Dov Zakheim betonade mycket tydligt. Och han exemplifierade med den bristande politiska harmoni som karakteriserar umgänget mellan Ryssland och de baltiska staterna, med en tilltagande högerextremism i Ungern och med en situation på Balkan som innehåller en betydande potential för försämring.

De nedskärningar som USA:s försvarsmakt står inför kommer att drastiskt minska möjligheterna för landet att globalt projicera militär makt. Armén kommer att vara mindre än den som landet hade strax före andra världskrigets utbrott. Flottan kommer att innehålla färre än 230 fartyg vilken numerär korresponderar med vad som fanns omkring 1915, och flygvapnet kommer att reduceras till den lägsta nivån någonsin i försvarsgrenens historia. Omfattande reduceringar i forsknings- och utvecklingsprogrammen, liksom i en rad moderniseringsprogram fullkomnar bilden av en framtid som kommer att framtvunga en vida större försiktighet än vi vant oss vid då det gäller amerikansk vilja att använda det militära maktmedlet för konfliktlösning. USA är inte längre ”hypermakten” med den frihet till självständigt agerande som karakteriserade tiden omedelbart efter det kalla krigets slut.

Mot bakgrund av ovanstående är USA:s försäkringar, om att åtagandena genom Nato för Europas säkerhet kvarstår, något som enligt Zakheim kan ifrågasättas. Hur de amerikanska utfästelserna ska uppfyllas samtidigt som den ekonomiska situationen

är prekär är en ytterligt svår utmaning för administrationen i Washington.

Avslutning

Såväl Pauli Järvenpääs som Dov Zakheims framställningar följdes av initierade kommentarer framförda av ledamöterna Krister Bringéus och Niklas Granholm. Sammantaget ett seminarium som belyste många av de säkerhetsutmaningar som kommer att påverka oss under kommande år.

De båda kallade ledamöternas föreläsningar, tillika deras respektive inträdesanföranden, kommer att publiceras i nummer två av Akademiens Handlingar och Tidskrift innevarande år.

Referenten är överstelöjtnant, ledamot av KKrVA och redaktör för dess Handlingar och Tidskrift.